

РОЗДІЛ 2 МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 32-027.542:305

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.3.4>

Ахмедова Олена Олегівна,

доктор наук з державного управління, доцент,

доцент кафедри туризму та готельно-ресторанного бізнесу

Київського національного університету технологій та дизайну

ORCID ID: 0000-0003-1573-7710

УКРАЇНА В РЕЙТИНГУ КРАЇН З ГЛОБАЛЬНОГО ГЕНДЕРНОГО РОЗРИВУ: СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ

UKRAINE IN THE RANKING OF GLOBAL GENDER GAP: ESSENCE AND SIGNIFICANCE

У статті, на основі рейтингу глобального гендерного розриву, який є важливим інструментом для оцінки прогресу країн світу в забезпеченні гендерної рівності та допомагає визначати області, які потребують подальших зусиль і реформ, і базується на методології, що інтегрує останні статистичні дані міжнародних організацій та опитування керівників в рамках досліджень Всесвітнього Економічного Форуму, проаналізовано сутність гендерної рівності України за ключовими показниками економічної залученості та можливостей, доступу до освіти, охорони здоров'я та виживання, політичних прав та можливостей. З моменту введення рейтингу в дію у 2006 році, це найстаріший індекс, що відстежує прогрес країн світу, спрямованих на подолання гендерних розривів за зазначеними показниками в історичному розрізі.

Визначено, що здебільшого Україна займає середні позиції в рейтингу глобального гендерного розриву. У різні роки місце України змінюється залежно від прогресу або регресу, соціально-політичної та економічної ситуації в окремих сферах. Найбільші коливання спостерігаються за такими показниками як економічні можливості та політичні права і можливості.

Обґрунтовано стабільно високі показники України в сфері охорони здоров'я та доступу до освіти, які свідчать про тенденцію пострадянських країн та країн східноєвропейського регіону насичувати дані сфери жінками і надавати рівний доступ для обох статей і лише частково обумовлено успішною політикою держави в галузі освіти та охорони здоров'я.

Встановлено, що основні виклики включають низьке представництво жінок у політиці, гендерний розрив в оплаті праці, а також інші форми дискримінації на робочому місці. Доведено, що політична участь жінок є найбільш проблемною сферою гендерної рівності в Україні, що вимагає серйозних реформ для збільшення представництва жінок на всіх рівнях політичної влади.

Ключові слова: гендерний розрив, громадянські права і свободи, демократичність суспільства, державна гендерна політика, економічна залученість та можливості, економічний розвиток, інклюзивність, доступ до освіти, охорона здоров'я, політичні права та можливості.

Based on the Global Gender Gap Index, which is an important tool for assessing the progress of countries in ensuring gender equality and helps to identify areas that require further efforts and reforms, and is based on a methodology that integrates the latest statistics from international organizations and surveys of executives within the framework of the World Economic Forum research, the paper analyses the essence of gender equality in Ukraine in terms of key indicators of Economic Participation and Opportunity, Educational Attainment, Health and Survival, Political Empowerment. Since its introduction in 2006, this is the oldest index that tracks the progress of countries around the world in overcoming gender gaps in these indicators over time.

It has been determined that Ukraine is mainly in the middle of the global gender gap ranking. In different years, Ukraine's position varies depending on the progress or regression, socio-political and economic situation in certain areas. The largest fluctuations are observed in Economic Participation and Opportunity and Political Empowerment indicators.

The author substantiates that Ukraine's consistently high performance in Health and Survival and Educational Attainment is a testament to the tendency of post-Soviet countries and countries of the Eastern European region to saturate these areas with women and provide equal access for both sexes and is only partially due to the successful policy of the state in the field of education and health care.

It is established that the main challenges include the low representation of women in politics, the gender pay gap, and other forms of discrimination in the workplace. It is proved that women's political participation is the most problematic area of gender equality in Ukraine, which requires serious reforms to increase women's representation at all levels of political power.

Key words: *gender gap, civil rights and freedoms, democratic society, state gender policy, economic development, inclusiveness, educational attainment, health and survival, political empowerment.*

Постановка проблеми. Гендерна рівність є саме тим важливим індикатором, який відображає рівень розвитку та демократизації держави. Відомий американський політолог Рональд Інглхарт у своїй праці «Гендерна рівність і демократія» [1] аналізує трансформації традиційних гендерних ролей у двадцятому столітті і детально розглядає взаємозв'язок між політичним представництвом жінок і рівнем демократичності суспільства. Дослідження демонструє, що процеси модернізації впливають на зміни в ставленні до гендерної рівності та мають політичні і соціальні наслідки цих змін. Так, держави з високим рівнем представництва жінок у політичних інституціях не тільки забезпечують кращий захист громадянських прав і свобод, але й демонструють вищий рівень економічного розвитку. Це пов'язано зі створенням умов для політичного й економічного різноманіття, толерантності, інклюзивності та міжособистісної довіри.

Аналіз сучасних тенденцій демонструє, що розвинені суспільства поступово переходять від ієрархічного стилю управління до більш колегіального. Ієрархічний стиль управління, який умовно можна назвати «чоловічим», акцентує увагу на домінуванні та конкуренції. Натомість колегіальний стиль, асоційований із «жіночим» підходом, наголошує на важливості кооперації та підтримки в лідерстві. Цей перехід до колегіального стилю управління, який витісняє ієрархічний і бюрократичний тип лідерства, вважається більш ефективним для підтримання стабільності суспільних інститутів.

Отже, утвердження гендерної рівності є ключовим елементом широкої культурної трансформації, яка змінює функціонування традиційних суспільств і сприяє розвитку демократичних інститутів. Сутність гендерної рівності полягає в забезпеченні переходу до постматеріалістичних цінностей самореалізації, що, у свою чергу, стимулює економічний розвиток держав.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням гендерної нерівності приділяється достатньо уваги як закордонними вченими, так і українськими дослідниками. В залежності від країни актуальними стають можливості доступу жінок до науки та медицини [2], дотичності до економічних [3] або політичних [4] реформ.

Наукові інтереси наших вчених з даної тематики варіюються від визначення інституційного середовища гендерної політики держави [5; 6] до гендерних стереотипів [7] та гендерної рівності у політичній сфері [8]. Однак, глибокому аналізу місця і сутності ролі України в рейтингу країн з Глобального гендерного розриву уваги не приділялося, що і робить дане дослідження актуальним та своєчасним.

Метою статті є визначення місця і значення положення України в рейтингу країн з глобального гендерного розриву, обґрунтування сутності процесів спрямованих на подолання гендерних розривів за індексами рейтингу.

Виклад основного матеріалу. У відповідь на потреби в розумінні стану і сутності гендерної рівності по регіонам і краям світу, з 2006 року дані, зібрані Всесвітнім Економічним Форумом починають аналізувати і оцінювати з точки зору еволюції глобального гендерного розриву та гендерного паритету за чотирьома ключовими критеріями: економічної залученості та можливостей, доступу до освіти, охорони здоров'я та виживання, політичних прав та можливостей. За різними причинами звіт не формувався у деякі роки, але Україна завжди була представлена у звітах по всіх критичних показниках.

Останні роки ознаменувалися значними регресом у досягненні гендерного паритету в усьому світі, а попередній прогрес був порушений пандемією Covid-19, який спричинив глобальну економічну та геополітичну кризи та негативно вплинув на жінок та дівчат у сфері освіти, на ринку праці, соціальному житті. Сьогодні в деяких частинах світу спостерігається часткове відновлення, тоді як інші переживають погіршення ситуації на тлі розгортання нових кризових явищ. Глобальний гендерний розрив у сфері охорони здоров'я та освіти скоротилися за останній рік, але прогрес у розширенні політичних прав і можливостей фактично зупинився, а участь жінок в економіці регресувала, а не відновилася.

Що стосується України, то аналіз свідчить про поступове покращення загального показника протягом певного періоду, що відображає позитивні зміни та зусилля, спрямовані на досягнення гендерної рівності. Незначне підвищення рейтингу у 2024 році вказує на певний прогрес, однак пози-

ція нашої країни в загальному рейтингу залишається на середньому рівні, що потребує подальшої роботи в даному напрямку. Особливої уваги вимагає сфера політичних прав та можливостей, де показники залишаються найнижчими. Для забезпечення стійкого покращення необхідно впровадження комплексних підходів, а також інтеграція принципів гендерної рівності у всі сфери суспільного життя.

Для дослідження використовувалися дані останнього десятиліття (2013-2024 роки), які представлені у таблиці 1. Розглянемо детально кожен із субіндексів та загальний показник.

Перший індекс стосується економічної залученості та можливостей. Він коливався протягом років, досягнувши піку в 2015 році (0.7483), а потім спостерігається поступове зниження до 2022 року (0.710). У 2024 році показник трохи зріс до 0.737, що свідчить про відновлення позитивної динаміки. За цим показником позиція України варіюється від найвищого 28 місця у 2018 році до найнижчого 62 місця у 2022 році. Зниження рейтингу в період 2019-2022 років пов'язане з економічними та соціальними факторами, які виникли майже у всіх країн через Covid-19, коли першими постраждали жінки через звільнення, перехід на онлайн роботу та зменшення заробітної плати, інші види дискримінації.

У 2024 році країна посіла 40 місце. Це свідчить про нестабільну ситуацію в економічних можливостях для жінок, зокрема в питаннях працевлаштування, доступу до керівних посад та рівня заробітної плати. Таким чином, можемо констатувати, що попри певне покращення в останні роки, гендерна нерівність в економічній сфері залишається актуальною проблемою. Основні виклики – це нерівність у зарплатах та обмежені можливості для жінок займати високі посади. В той же час, пік показника в 2015 році демонструє, що існує потенціал для досягнення високого рівня гендерної рівності в економічній сфері.

Другий індекс стосується доступу до освіти і він залишається стабільно високим протягом усього періоду (переважно 1.000), що вказує на повну рівність між жінками та чоловіками у доступі до освітніх можливостей. Однак, незважаючи на високий показник, рейтинг суттєво коливався, що може свідчити про те, що інші країни теж покращили свої показники в цій сфері. У 2024 році Україна піднялася на перше місце (вона є однією з 28 країн світу, таких як Франція, Нідерланди, США, Ізраїль, Велика Британія, які мають однаковий показник доступу до освіти), що є значним досягненням. В цілому освітня сфера

є найбільш успішною для України з точки зору гендерної рівності, і країна вже досягла максимальних результатів у цьому аспекті, необхідно підтримувати та зберігати досягнутий рівень, а також фокусуватися на якісних аспектах освіти.

Третім індексом Звіту з Глобального гендерного розриву є сфера охорони здоров'я та виживання. В Україні він стабільно високий (близько 0.977-0.979), що означає відносно рівний доступ чоловіків і жінок до медичних послуг і хоча рейтинг України в цій категорії значно варіювався, це може свідчити лише про те, що умови доступу жінок до цього виду послуг в інших країнах зазнали значного покращення. В останні роки позиція України стабілізувалась у межах 40-50 місць. Незважаючи на стабільність показників в сфері охорони здоров'я, Україні ще є куди рухатися в порівнянні з іншими країнами. Також значні коливання вказують на наявність проблем, які пов'язані з тривалістю життя, доступом до медичних послуг чи специфічними захворюваннями, що впливають на гендерний баланс. В цьому аспекті країна має фокусуватися на адресному підході до вирішення конкретних проблем у сфері здоров'я жінок та чоловіків.

Показник політичної участі жінок залишається найслабшим із усіх субіндексів. Хоча результати дещо зросли з 0.0587 у 2013 році до 0.175 у 2024 році, цей ріст є надто повільним. Відповідно, рейтинг України в цій категорії також залишається низьким, навіть попри певне покращення в останні роки (91 місце у 2024 році порівняно з 119 місцем у 2013 році). В цілому, політична участь жінок є найбільш проблемною сферою гендерної рівності в Україні. Це вимагає серйозних реформ та системні зміни, включаючи законодавчі ініціативи, програми підтримки та зміни суспільних стереотипів щодо ролі жінок у політиці для збільшення представництва жінок на всіх рівнях політичної влади.

Графічна репрезентація положення України серед країн світу за показниками економічної залученості та можливостей, доступу до освіти, охорони здоров'я та виживання, політичних прав та можливостей представлена на рис. 1.

Загальний показник свідчить про поступове покращення протягом аналізованого періоду. Підвищення рейтингу у 2024 році вказує на позитивні зміни та зусилля, спрямовані на досягнення гендерної рівності. Незважаючи на покращення, позиція України в рейтингу залишається середньою, що вимагає подальшого розвитку та реформ. Особливу увагу необхідно приділяти сфері політичних прав та можливостей, де показники зали-

Таблиця 1

Показники України у Звіті з глобального гендерного розриву за 2013-2024 роки

Субіндекс	Рейтинг	2024	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Економічна залученість та можливості		0.737	0.714	0.710	0.732	0.737		0.747	0.736	0.722	0.731	0.7483	0.7426
Рейтинг серед країн світу		40	55	62	44	39	-	28	34	40	40	31	30
Показник		1.000	0.996	0.995	1.000	1.000		1.000	1.000	1.000	1.000	0.9998	0.9998
Рейтинг серед країн світу		1	56	53	27	26	--	26	28	26	30	29	27
Показник		0.977	0.976	0.978	0.978	0.978		0.978	0.978	0.979	0.979	0.9730	0.9730
Рейтинг серед країн світу		42	45	37	41	52	-	56	51	40	42	74	75
Показник		0.175	0.172	0.145	0.147	0.171		0.107	0.107	0.098	0.098	0.1012	0.0587
Рейтинг серед країн світу		91	87	100	103	83	-	105	103	107	107	105	119
Загальний показник України		0.722	0.714	0.707	0.714	0.721	-	0.708	0.705	0.700	0.702	0.7056	0.6935
Загальний рейтинг України		63	66	81	74	59	-	65	61	69	67	56	64
Кількість країн в рейтингу		146	146	146	156	153	-	149	144	144	145	142	136

Джерело: Global Gender Gap Report [9]

Рис. 1. Україна у Звіті з глобального гендерного розриву за показниками

шаються найнижчими. Для стійкого покращення необхідні комплексні підходи та інтеграція гендерної рівності в усі сфери суспільного життя.

Висновки. Аналіз показників України у Звіті з Глобального гендерного розриву за 2013-2024 роки демонструє позитивні тенденції у деяких сферах, особливо в освіті, проте вказує на необхідність подальших зусиль у напрямку забезпечення повної гендерної рівності, особливо в політичній та економічній сферах. Стійкий прогрес вимагатиме комплексних та скоординованих дій з боку держави, громадянського суспільства та міжнародних партнерів, а саме:

- 1) в розрізі посилення політичної участі жінок:
  - розробка та впровадження квот на представництво жінок у політичних органах;
  - підтримка освітніх та тренінгових програм для підготовки жінок-лідерів;
  - боротьба з гендерними стереотипами та дискримінацією в політичній сфері;
- 2) в розрізі підтримки економічних можливостей:

- створення умов для поєднання професійного та сімейного життя (гнучкий графік, доступ до дитячих садків);

- забезпечення рівної оплати праці за рівноцінну роботу;

- підтримка жіночого підприємництва та доступу до фінансових ресурсів;

- 3) в розрізі підтримки та збереження досягнень в освіті та охороні здоров'я:

- постійний моніторинг та вдосконалення освітніх програм з урахуванням гендерної специфіки;

- підвищення якості та доступності медичних послуг для обох статей;

- 4) в розрізі підвищення обізнаності та просування гендерної рівності:

- проведення інформаційних кампаній та освітніх програм щодо важливості гендерної рівності;

- залучення громадських організацій та приватного сектору до підтримки гендерно-орієнтованих ініціатив.

REFERENCES:

1. Inglehart R., Norris P., Welzel C. (2004). Gender Equality and Democracy. 36 p. Retrieved from: https://wcfia.harvard.edu/files/wcfia/files/814_gender_equality_democracy.pdf
2. Shannon G. et al. (2019). Gender equality in science, medicine, and global health: where are we at and why does it matter? *The Lancet*. Vol. 393, Iss. 10171, p. 560-569, Retrieved from: [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(18\)33135-0/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(18)33135-0/fulltext)
3. Falk A. and Hermle J. (2018). Relationship of gender differences in preferences to economic development and gender equality. *Science*, Vol. 362, Iss. 6412. Retrieved from: <https://www.science.org/doi/full/10.1126/science.aas9899>
4. Goetz A. M., Jenkins R. (2018). Feminist Activism and the Politics of Reform: When and Why Do States Respond to Demands for Gender Equality Policies? Retrieved from: <https://doi.org/10.1111/dech.12389>
5. Tyurina, D. Instyutysyne seredovyshche hendernoyi polityky derzhavy: struktura ta rozvytok [Institutional environment of gender policy of the state: structure and development]. № 2 (2024): Dniprovskyy naukovyy chasopys pub-

lichnoho upravlinnya, psykhologii, prava. Retrieved from: <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/593/541> [in Ukrainian]

6. Levchenko, K. (2018). Institucionalnij mehanizm realizaciyi derzhavnoyi politiki zabezpechennya ravnih prav ta mozhlivostej zhinok i cholovikiv: aktualnij stan, problemi, perspektivi rozvitku [The institutional mechanism for implementing the state policy of ensuring equal rights and opportunities for women and men: current state, problems, development prospects]. *Publichne pravo—Public law*, No3(31), 196-203. Retrieved from <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/31/23.pdf> [in Ukrainian]

7. Kisilova, K. V. (2023). Problematika gendernih stereotipiv suchasnogo suspilstva: pitannya teorii i praktiki [Issues of gender stereotypes in modern society: issues of theory and practice]. *Naukovi zapiski. Seriya: pravo - Proceedings. Series: law*, 14, 238-243. Retrieved from <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/31/23.pdf> [in Ukrainian].

8. Digał Ya. (2020). Institucionalni mehanizmi zabezpechennya gendernoyi ravnosti u politichnij sferi: yevropejskij kontekst [Institutional mechanisms for ensuring gender equality in the political sphere: the European context]. *Istoriko-politichni problemi suchasnogo svitu : zbirnik naukovih statej – Historical and political problems of the modern world: a collection of scientific articles*, T. 42, 148-159 [in Ukrainian].

9. Global Gender Gap Report. World Economic Forum. Insight report. Retrieved from: <https://www.weforum.org/publications/series/global-gender-gap-report/>